

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор комунального закладу

«Харківський ліцей №134

Харківської міської ради»

Харківської області

Т.В. Мальцева

2023 року

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

комунального закладу «Харківський ліцей №134

Харківської міської ради»

для 1-4 класів

ПОГОДЖЕНО

на засіданні педагогічної

ради

комунального закладу

«Харківський ліцей №134

Харківської міської ради»

протокол від 31.08.2023 №1

Голова педагогічної ради,

Директор

Т.В. Мальцева

Харків, 2023

I. Загальні положення

У 2023/2024 навчальному році освітній процес у 1–4-х класах комунального закладу «Харківський ліцей № 134 Харківської міської ради» (далі - ХЛ №134) спрямовано на реалізацію Державного стандарту початкової освіти з урахуванням досягнень та викликів за результатами впровадження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа». Пріоритетності набуває організаційне забезпечення таких напрямів освітньої діяльності:

- організація освітнього процесу в умовах очної/дистанційної/змішаної форм навчання;
- підвищення результатів навчання учнів 1-4 класів засобами компетентнісно орієнтованого навчання на засадах індивідуального й диференційованого підходів;
- посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції;
- посилення заходів безпеки життєдіяльності, зокрема просвіта щодо цивільного захисту;
- психологічний супровід освітнього процесу в умовах воєнного й післявоєнного часу.

Відповідно до пункту 1 статті 54 Закону України «Про освіту» щодо прав і обов'язків педагогічних працівників в організації освітнього процесу педагогічні працівники, які здійснюють освітню діяльність у початковій школі, реалізують право на академічну свободу, у тому числі свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну діяльність, право на вільний вибір форм, методів і засобів навчання, освітніх методик і технологій, насамперед методик компетентнісного навчання відповідно до освітньої програми 1-4 класів ХЛ №134. Освітня програма для 1-4 класів ХЛ №134 розроблена відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти, на основі: Типової освітньої програми для учнів 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко; Типової освітньої програми для учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом О.Я. Савченко. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 03.06.2022 №521 оновлено типові освітні програми для 1-2-х та 3-4-х класів. Оновлені Типові освітні програми затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 №743-22. Освітня програма (далі - Освітня програма) для 1-4-х класів ХЛ № 134 окреслює рекомендовані підходи до планування й організації єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти. Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання; - науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;

- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких ключових компетентностей:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмій в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умій, ставлень, що є основою компетентного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя,

усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами. Враховуючи інтегрований характер компетентності, рекомендується використовувати внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації. Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку. Період життя дитини від п'яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довірливості поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін. Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої. Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення;

- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм;

- форми організації освітнього процесу;

- інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

II. Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 1-4-х складає 3500 годин/навчальний рік: для 1-х класів - 805 годин/навчальний рік; для 2-х класів - 875 годин/навчальний рік, для 3-х класів - 910 годин/навчальний рік, для 4-х класів - 910 годин/навчальний рік.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані ХЛ №134 (далі - Навчальний план). Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів, передбачає реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети. Він охоплює інваріантну складову, сформовану на державному рівні, та варіативну складову, в якій передбачено додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття, консультації.

Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

- освітня галузь «Мовно-літературна» у 1-4-х класах реалізується наступним чином: у 1-х класах через інтегрований курс «Українська мова. Навчання грамоти» та навчальний предмет «Іноземна мова (німецька)»; у 2-х класах через навчальні предмети «Українська мова», «Читання» та навчальний предмет «Іноземна мова (німецька)»; у 3-4-х класах через навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання» та навчальний предмет «Іноземна мова (німецька)». Галузь ставить за мету розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською та іноземною мовою (німецькою) для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

- освітня галузь «Математична» у 1-4-х класах реалізується через навчальний предмет «Математика». Галузь ставить за мету різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

- освітні галузі «Природнича», «Громадянська та історична», «Соціальна і здоров'язбережувальна» у 1-4-х класах реалізуються через інтегрований курс «Я досліджую світ». Галузі ставлять за мету особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

- освітня галузь «Технологічна» в 1-4-х класах реалізується через навчальний предмет «Дизайн та технології». Ставить за мету розвиток особистості дитини

засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та предметної проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

- освітня галузь «Інформатична» в 2-4-х класах реалізується через окремий навчальний предмет «Інформатика». Ставить за мету різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій, формування інформатичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання. За результатами формування предметної компетентності випускники початкової школи повинні використовувати початкові знання вміння та навички для: доступу до 5 інформації (знання де шукати і як отримувати інформацію); опрацювання інформації; перетворення інформації із однієї форми в іншу; створення інформаційних моделей; оцінки інформації за її властивостями.

- освітня галузь «Мистецька» у 1-4-х класах реалізується окремими предметами: «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво». Ставить за мету всебічний художньо-естетичний розвиток особистості.

- освітня галузь «Фізкультурна» у 1-4-х класах реалізується через навчальний предмет «Фізична культура». У початковій школі здійснюється поділ класів на групи при вивченні предметів «Українська мова», «Іноземна мова (німецька)» та «Інформатика» відповідно до чинних нормативів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20 лютого 2002 року № 128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 06 березня 2002 року за №229/6517, лист Міністерства освіти і науки України від 18 травня 2018 року №1/9- 322 «Роз'яснення щодо порядку поділу класів на групи при вивченні окремих навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах в умовах повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей, можливість якої передбачена Державним стандартом початкової освіти, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21 лютого 2018 року):

- при вивченні української та іноземної мови (англійської) - у 1-4-х класах при кількості більше, ніж 27 учнів у класі;

- при проведенні практичних занять з інформатики з використанням комп'ютерів у 2-4-х класах (клас ділиться на 2 групи, але не менше 8 учнів у групі). Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Для розвитку творчих здібностей, кращого засвоєння здобувачами освіти програмового матеріалу у 1, 2, 4-х класах додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять, розподілено на вивчення іноземної мови (німецької) (по 1 год на тиждень). У 2-3-х класах з метою формування та розвитку у молодших школярів комунікативної компетентності, вміння успішно використовувати мову для вирішення життєво важливих завдань за рахунок годин варіативної складової навчального плану у 2-х класах уведено, а в 3-х продовжено вивчення курсу за вибором «Українська мова» (у 2-3-х класах — по 1 годині на тиждень).

Гранична наповнюваність класів встановлена відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту». Навчальні плани зорієнтовані на роботу початкової школи за 5-денним навчальними тижнем, одна зміна.

III. Очікувані результати навчання здобувачів освіти

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту»). Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов. Мета та загальні цілі освітнього процесу, окреслені у Державному стандарті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 визначають завдання, які мають реалізуватись у рамках кожної освітньої галузі.

Зміст Освітньої програми спрямований на формування у здобувачів таких ключових компетентностей учнів початкових класів:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- вміння виявляти прості математичні залежності в навколишньому світі, моделювати процеси і ситуації із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлювати роль математичних знань в особистому і суспільному житті людини;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей; - екологічну компетентність;
- інформаційно-комунікаційну компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності;
- культурну компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв);
- підприємливість та фінансова грамотність.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів. Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 1-4 класах підлягають вербальному, формувальному оцінюванню. Формувальне оцінювання має на меті:

- підтримати навчальний розвиток дітей;
- вибудувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку;

- діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання;
- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню;
- аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини;
- мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати;
- виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою. Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладу освіти.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

IV. Форми організації освітнього процесу

Відповідно до постанови КМУ від 24 червня 2022 року №711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні», навчання в ХЛ №172 традиційно розпочнеться в День знань (1 вересня). Навчальні заняття будуть організовані за семестровою системою: I семестр – з 01 вересня по 29 грудня 2023, II семестр – з 15 січня по 31 травня 2024. Останній дзвоник буде проведено 31 травня 2024 року. Упродовж навчального року для здобувачів освіти будуть проводитись канікули: орієнтовно осінні – з 23 жовтня по 29 жовтня 2023, зимові – з 30 грудня 2023 по 14 січня 2024, весняні – з 25 березня по 31 березня 2024. Тривалість уроків у ХЛ № 172 у 1-х класах – 35 хвилин, у 2–4-х класах – 40 хвилин. Згідно з пунктом 64 Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти України від 15.04.1993 № 102, зареєстрованим у Міністерстві юстиції 27.05.1993 за № 56 (зі змінами) визначено, що скорочення тривалості уроку не є підставою для зменшення норми часу, що передбачається на вивчення предмета, і не є підставою для зменшення норми часу для оплати в розрізі чверті, півріччя, року. Збільшення кількості здобувачів освіти у зв'язку із зменшенням її тривалості не означає збільшення навчального навантаження, встановленого при тарифікації в початковій школі в 2023/2024 навчальному році.

Навчальний рік закінчується проведенням державної підсумкової атестації випускників початкової школи.

Державна підсумкова атестація буде проводитись відповідно до чинного Положення про державну підсумкову атестацію здобувачів освіти (вихованців) у системі загальної середньої освіти. З урахуванням місцевих особливостей та кліматичних умов за погодженням із відповідними місцевими органами управління

освіти можуть змінюватися структура навчального року та графік учнівських канікул, зокрема, можуть проводитися для здобувачів освіти 1-х класів додаткові тижневі канікули (з 19.02.2024 по 25.02.2024). Режим роботи закладу – п'ятиденний навчальний тиждень, одна зміна.

V. Інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності.
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення; моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

VI. Національно-патріотичне виховання і формування громадянської позиції в учнів 1-4-х класів

Відповідно до Стратегії національно-патріотичного виховання, що затверджена указом Президента України від 18 травня 2019 року №286/2019, національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи. Національно-патріотичне виховання є важливим засобом громадянської освіти.

Ключові положення Стратегії національно-патріотичного виховання зазначені в Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527. Також наказом затверджено заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти. Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають духовно-моральне, громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального

добробуту, демократії, свободи, толерантності, вираженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін та до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України.

Критеріями сформованості національно-патріотичної свідомості молодшого школяра вважаються:

- ступінь особистісного ставлення до української мови та використання її у різних сферах діяльності;
- ступінь активності в утвердженні цінностей української культури;
- ступінь прояву внутрішнього стану особистості у відношенні до природи, власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної шляхом внесення ціннісних складових у зміст навчальних предметів, відведення належного місця «спільно-взаємодіючій діяльності» як на уроках, так і в позаурочний час. У молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї; родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, краю, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій. Успішним патріотичне виховання учнів початкових класів можна назвати лише тоді, коли діти чітко засвоїли і дотримуються загальноприйнятих норм і правил поведінки, виявляють бережне ставлення до довкілля, дотримуються чистоти, піклуються про власне здоров'я та здоров'я оточуючих, з повагою ставляться до родини, сусідів, однокласників, знайомих і незнайомих людей незалежно від їх віри чи національності, усвідомлюють свою національну належність та пишаються цим. Рідна мова, історія народу, його традиції, звичаї та обряди, зокрема фольклор, різні види народного мистецтва й художня творчість, народні символи та народна символіка, – все це є тим благодатним ґрунтом, на якому зростає національна свідомість. Засвоєння, зберігання і розвиток традицій і звичаїв українців є важливим засобом зміцнення національної свідомості.

VII. Психологічний супровід освітнього процесу в умовах воєнного й післявоєнного часу

Війна в Україні стала стресом для усіх учасників освітнього процесу. За таких умов істотно зростає роль всіх педагогічних працівників, які можуть надавати першу психологічну допомогу та підтримку усім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань функціонування системи освіти. Перша психологічна допомога – це сукупність заходів загальнолюдської підтримки та практичної допомоги ближнім, які відчувають емоційне напруження та страждання. Таку допомогу може надати не лише практичний психолог, а також вчитель, знайомий з правилами надання першої психологічної допомоги. Її надання не передбачає значної професійної підготовки, достатньо педагогічних знань, отриманих в межах загальноосвітнього психологічного інформування, і природної здатності проявляти співчуття, людяність. Фізичні та емоційні стани людини взаємопов'язані і тому здатні взаємовпливати один на одного. Під час напружених емоційних станів у дитини змінюється міміка, темп мовлення, з'являється метушливість, змінюється

дихання, пульс, колір обличчя, можуть з'явитися сльози. Рекомендуємо впровадження «психологічної хвилинки», яка допоможе здобувачеві освіти справитися зі стресом та його наслідками, емоційно налаштуватися на урок, на плідну роботу. Це дасть змогу створити сприятливу атмосферу, що дозволить дітям розслабитися, зняти емоційне напруження, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту, що є природним механізмом стабілізації. Регулярне виконання «психологічних хвилинок» у зручний час та слушній нагоді допоможе здобувачеві освіти стати більш спокійним, врівноваженим, а також дозволить краще зрозуміти свої почуття. Вчитель сам визначає, коли і у який час потрібно провести «психологічну хвилинку».

Реакції на кризову ситуацію у дітей різних вікових категорій є різними. Відповідно до таких ситуацій є різними й ризики, а також потреби виходу з них. Під час кризової ситуації здобувачі освіти можуть відчувати власну провину за події, що відбулися. У них виникають страхи, знижується рівень комунікації, або, навпаки, вони проявляють надмірну турботу про захист та порятунок людей.

На травмуючу ситуацію можуть виникати такі реакції: - недовіра до оточення; - болісне реагування на критику; - Perezбудження; тривожність; - емоційний ступор; - уникання місць, людей, предметів, що нагадують про травмуючу подію; - емоційна байдужість – захисна реакція; - негативізм, «спалахи» гніву, агресії; - уникання спілкування; - ризиковані вчинки; - занепокоєність щодо своєї безпеки та можливості повторення травмуючих подій; зниження уваги та концентрації; - підвищена активність; - роздратованість; пропущення занять; - скарги на самопочуття; - постійне обговорення подій та фокусування уваги на окремих деталях того, що трапилося.

Деякі люди переживають так звані «панічні атаки», що супроводжуються нападом страху, пітливістю, відчуттям браку повітря, нудотою, навіть втратою контролю над собою. За такого стану необхідно вжити наступні дії:

- не залишайте людину на самоті;
- розмовляйте з нею використовуючи прості й короткі речення;
- не робіть припущень щодо потреб людини, краще запитайте; - подихайте разом з людиною.

Освітнє середовище має забезпечити особливу турботу та увагу до дітей молодшого шкільного віку, яким через брак життєвого досвіду і особливості дитячої психіки загрожують фізична та психоемоційна небезпека. Чим молодші діти, тим сильніше їхній психоемоційний стан залежить від стану батьків/опікунів/вчителів. Тому спочатку радимо відшукати точку рівноваги для дорослого – заспокойтеся самі. Лише після того, як ви стабілізуєтеся, починайте говорити з учнями: спокійно та не надто голосно. Учні будуть спокійними, якщо буде спокійний/-на їх вчитель/-

ка. Доцільне вживання слів підтримки до дітей «Ми в порядку», «Я з вами», «Я/ми доросла/дорослі. І я/ми знаємо, що робити».

Перелік навчальних програм
для учнів закладів загальної середньої освіти І ступеня

1. Типова освітня програма для 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом О.Я.Савченко. (затверджена наказом МОН від 12.08.2022 №743-22)

2. Типова освітня програма для 3-4-х класів закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом О.Я.Савченко. (затверджена наказом МОН від 12.08.2022 №743-22).

Навчальний план

**Навчальний план для 1-2 класів
школи з навчанням українською мовою**

Назва освітньої галузі	Кількість годин на тиждень у класах			Разом
	Навчальний предмет	1-А, 1-Б	2-А, 2-Б	
Мовно-літературна Навчання грамоти	Українська мова	3,5	3,5	14
	Літературне читання	3,5	3,5	
Іншомовна	Іноземна мова (німецька)	2	2	4
Математична	Математика	4	4	8
Я досліджую світ	Я досліджую світ	3	3	6
Технологічна	Трудове навчання	1	1	2
Інформатична	Інформатика		1	1
Мистецька**	Музичне мистецтво	1	1	2
	Образотворче мистецтво	1	1	2
Фізкультурна	Фізична культура	3	3	6
Усього		19+3	20+3	39+6
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		1	2	3

Іноземна мова (німецька)		1	1	2
Мовно-літературна			1	1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		20	22	42
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		23	25	48

**Навчальний план для 3-4-х класів школи
з навчанням українською мовою**

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
		3-А, 3-Б	4-А, 4-Б	Разом
Мовно—літературна	Українська мова	3,5	3,5	14
	Літературне читання	3,5	3,5	
Іншомовна	Іноземна мова (німецька)	3	3	6
Математична	Математика	5	5	10
Природнича, громадянська і історична, соціальна, здоров'язбережувальна	Я досліджую світ	3	3	6
Технологічна	Дизайн і технології	1	1	2
Інформатична Мистецька**	Інформатика	1	1	2
	Музичне мистецтво	1	1	2
	Образотворче мистецтво	1	1	2
Фізкультурна	Фізична культура	3	3	6
Усього		22+3	22+3	50
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять				
Українська мова		1		1
Іноземна мова (німецька)			1	1
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня		23	23	46

Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)	26	26	52
--	----	----	----

